

de care dispun romanele populare, faptul ieșind în evidență mai cu seamă prin studii comparative, privind același roman în redacții interne și externe.

Am arătat bunăoară că *Istoria lui Archirie și Anadan*, răspîdită în Orient și la popoarele din sud-estul Europei, a suferit schimbări serioase, prin trecerea de la un popor la alt popor și chiar în interiorul aceleiași literaturi, în texte fiind vorba de variante aproape de tip folcloric, ceea ce l-a îndreptățit pe Anton Pann să refacă fără ezitare conținutul unui asemenea vechi text românesc și să ajungă în fond la o operă personală, considerată greșit ca o ediție fidelă a textului vechi¹.

Analizînd și comparînd acum între ele diferitele manuscrise românești ale acestui roman, cu bază de plecare într-un text slav, se observă că nu este vorba de copii de pe un prototip, ci de *texte cu schimbări izbitoare atît în ordinea proverbelor, cît și a legendelor*, ceea ce dovedește o tratare de manieră folclorică a conținutului. Elementele componente par înscrise nu după un text avut în față, ci după cum s-au păstrat în memorie. Maniera folclorică se remarcă și în limbaj, care capătă note dialectale, ca în următorul exemplu, seos din două texte diferite:

« Archirie iar zise:

— Ba, fătul meu, că tu ai fost ca lupul cînd mergea pe urma oilor. Iar păcurariul îl văzu și-i zise: « Căci mergi, lupule, pe urma « oilor? » Iar lupul îi zise: « Mergu, căci mă doare ochii și leacul îmi iaste prahul oilor ». Dar lui nu-i era de vreun leac ci-i era că doară va apuca vreo oaie ca să o mănînce. Așa fui și eu cu tine »².

« Archirie zisă:

— Ba, făt-mieu, că tu ai fost ca lupul cînd merè pă orma oilor. Iară on păcurariu vinè de la oi și merè acasă și să tilni cu lupul și-l întrebă: « Unde mergi așè tare? ». Iară lupul zisă: « Mărg pă orma oilor că mă dor ochii și m-i leacul vravul oilor ». Iară lui nu-i era de leacu ce-i era voia să apuce vro o oaie să mănînce. Așè ai fost și tu, făt-mieu »³.

Narațiunea are linii comune, dar, după cum se vede, cu o acustică deosebită a limbajului și cu o exprimare folclorică, în al doilea fragment, în care nu poate fi vorba de strictă dependență a textelor, ci de o povestire liberă, fixată pe hîrtie. Alte comparații dovedesc același lucru, dar asupra acestei probleme am stăruit într-un alt articol⁴.

Probleme similare se ridică și în legătură cu *Alexandria*, pătrunsă în literatura românească tot prin filieră slavă. Este meritul lui N. Cartoian, remarcabil specialist în domeniul literaturii populare scrise, de a fi dovedit, prin cercetări fundamentale, izvorul slav de redacție sîrbocroată al *Alexandriei* românești⁵. De asemenea, s-au publicat studii fundamentale în Europa în

¹ I. C. Chițimia, *L'« Histoire du sage Ahikar » dans les littératures slaves et la littérature roumaine et ses rapports avec le folklore*, în *Rsl.*, IX, 1963, p. 413—426; I d e m, *Romai-nul popular « Povestea lui Archirie filozoful » în literaturile slavă și română*, « Studii și cercetări de istorie literară și folclor », XII, 1963, p. 599—609.

² *Povestea lui Archirie filozoful, cînd îl învăță pe nepotul său Anadan carte*, în: I. C. Chițimia și Dan Simonescu, *Cărțile populare în literatura românească*, București, 1963, I, p. 319.

³ *Istoria lui Archirie cum au pățit cu on nepot de soră, a lui mumă, Anadan, pre care l-au crescut* (manuscris în posesia autorului).

⁴ Vezi mai sus, n. 1.

⁵ N. Cartoian, *Alexandria în literatura românească*, București, 1910; I d e m, *Alexandria în literatura românească. Noi contribuțiuni (studii și text)*, București, 1922; I d e m, *Cărțile populare în literatura românească*, I, București, 1929, p. 209—231.